

arbetshäst, ständigt tillgänglig och mer oskyddad än sina föregångare i kyrkans tjänst – nunnor och abbedissor. Frågan är om inte den svenska prästfrun på 1500- och 1600-talen är ett av de mest häpnadsväckande och nya kapitlen i kvinnors historia, vilket är en av Kekke Stadins stora poänger i denna studie.

Bortsett från smärre korrekturfel och glapp i språkbehandlingen har jag slutligen en randanmärkning. Hovchargen och titeln statsfru som nämns på s. 159, infördes av Gustav III efter franskt mönster. "Les dames du palais", statsfruarna hör hemma i det sena 1700-talet.

Stånd och genus i stormaktstidens Sverige är en bok att rekommendera. Läsningen av den föder nya tankar och frågor kring det svenska 1600-talet och kring manligt och kvinnligt. Seklet framstår som ett laboratorium där en rad samhällsliga experiment med religionen som huvudingrediens prövas. Nya mönster och kodningar för genusordning, social hierarki, arbete, ansvar och religiöst liv framträder i Kekke Stadins studie av en viktig fas i civilisationsprocessen.

Angela Rundquist, Djursholm

Svåra saker: Ting och berättelser som upprör och berör. Eva Silvéen och Anders Björklund (red.). Nordiska museets förlag, Stockholm 2006. 264 s., ill. English introduction. ISBN 91-7108-507-6.

Det måste väl nu nästan vara sex år sedan som "Svåra Saker" turnerade runt i landet i en ambulerande fältstation? Initiativet kom från Samdok och var ett samarbetsprojekt med Riksutställningar, där man hade låtit fylla en gigantisk lastbilstrailer med 54 "farliga" och "svåra" museiföremål som hade valts ut av intendenter och antikvarier vid lika många svenska museer. Föremålen representerade det där smutsiga och oangenäma som vi alla vet finns men som vi inte så gärna blottar i våra trivsalliv. Projektet syftade till att väcka debatt om hur kulturarvet på våra museer såg ut. Ståndpunkten var den att man menade att det som tog störst kvadratmeteryta i museimagasinen representerade en söndagsvision av vår tid och att man allt för länge blundat för det onda kulturarvet. De svåra sakerna måste tillåtas få mer plats på museerna.

Lastbilstrailern gick på turné genom riket med den demokratiska ambitionen att väcka ett intresse hos allmänheten kring våra museisamlingars föremål och historier – vad är det egentligen vi minns? Trailern med manskap slog läger ute i folkhemmet och bjöd in förbi-

passerande till den 50 kvm stora utställningen. Här blev besökarna väl mottagna av två medresande intendenter som förutom att informera om projektet lockade till samtal om det minnesvärda och erbjöd gästerna att själva lämna egna berörande och upprörande bidrag.

Svåra Saker rönt stor uppmärksamhet just för sin inbjudande dialog med "museibesökarna" och för att man vågade sätta fingret på de farliga och svåra minnesfragmenten. Visst grymtades det lite från smakdomarna om sensationslystnad och kvällstidningsflört, men i det stora hela menade de flesta aktörer inom kulturarvsområdet att idén var kreativ och förnyande.

Nu har projektet avslutats men för att det inte ska glömmas bort utan få en mer bestående skepnad har det gått via tryckpressarna och tagit form i boken *Svåra saker – ting och berättelser som upprör och berör*. Boken inleds med tre artiklar om historiken bakom arrangemanget. Redaktörerna Eva Silvéen och Anders Björklund sätter in projektet i det museologiska sammanhanget och dryftar den eviga frågan om vad vi ska minnas och vad vi kan tillåta oss att glömma. Därefter följer utställningsproducenten Mats Brunanders ord om projektets praktiska gestaltning och så avslutningsvis de två reseintendenternas, Britta Johansson och Carolyn Östberg, upplevelser och erfarenheter av det faktiska mötet med besökarna.

36 sidor senare börjar själva utställningen med bortåt 100 fotografier på svåra saker dels utvalda av svenska museer, dels inlämnade av allmänheten som besökte utställningstrailern under turnén. Bilderna kompletteras med berättelser till vart och ett av föremålen, historier som förklarar vad det är vi ser och vad det är som hänt. Bokformen är inte dum, kanske är det t.o.m. bättre så här än i utställningsform, då det handlar om ganska mycket text som måste sjunka in om man ska förstå föremålen, något som inte fungerar så bra i stående läge utan kräver en god stol. Här har man gott om tid att sitta och bläddra.

Vad man egentligen menar med svåra saker är inte helt självklart, men givetvis förstår man av berättelserna att det inte är knepiga gåtor eller obegripliga matematiska formler man avser, utan smärtsamma minnen som lindats in i olika föremål. Man skriver att det svåra är oberäkneligt, att det inte är något som bara finns utan det kräver en kontext. Något sker, något som avsiktligt eller oavsiktligt gör ont. Det är en del av livet. Föremålen i boken har ett brett spektrum av smärta. Somliga kanske bara svider lite, några är mer komiska, andra förstår man har gjort mycket ont.

Blandningen och mängden gör att man som läsare inte hinner ta sakerna på allvar, de glider in i varandra och blandas ihop. Det blir till slut bara eko-nyheter av dem och jag känner att behandlingen av människornas berättelser inte blir riktigt värdig. Likartade upprepningar gör att det inte griper tag i en.

Frågan varför fokus riktades mot svåra saker besvaras med att man önskade opponera mot museernas, som man tyckte, artiga, väluppfostrade och bekväma inställning till sitt kulturarvsansvar. Istället för ”oreflekterade söndagsporträtt och monument över framgång och framsteg, lycka och det välanpassade”, som man menade att museernas samlingar mest representerade, ville man nu lyfta fram samhällets olycksbarn och tragikens samtidshistoria.

Som antikvarie på ett svenskt museum måste jag reagera mot denna inte helt rättvisa känga, eftersom jag menar att de kulturhistoriska museernas samlingar långtifrån är fyllda enbart av guld och silver. Visst finns här det dyrbara och vackra, men mestadels vilar spillror från försvunna tider i våra lager, rester som är ärriga och nötta av tidens tand, bortglömt allmångods och sopor från svunna släkten. Det mesta är absolut inte framgångens vittnesbörd, snarare tvärtom, spår av slit och misär, brustna drömmar och längtan efter något bättre.

Saken är snarare den att vi inte tänkt på att ställa de rätta frågorna till de insamlade föremålen. Och här har *Svåra saker*-initiativet gjort en god insats genom att locka museerna till att öppna ögonen och se det nya i det gamla som kallnat. Det är ett kreativt anslag som inspirerar till andra berättelser med större allmänmänsklig karaktär, där också det svåra med att vara människa ryms.

Det känns som att varje tid har ett behov av en viss sorts berättelser. *Svåra saker* säger därför något om oss själva här och nu. Historien blir allt mindre det stora samhällets version, i dess ställe träder den personliga tolkningen fram och vi får en bekännelsens tillvaro, där det privata berättigas tillträde och blottläggning. Det är en slags offentlighetsprincip där inget sägs vara för privat för att inte spridas till en vidare krets. Därför läggs dagböcker ut på nätet för allmän beskådan, därför har samhället kanske aldrig varit så självupptaget som nu. Men det handlar inte nödvändigtvis om inskränkt jag-fixering utan om ett behov av att skapa social samhörighet. Delade erfarenheter blir så mycket lättare att bära.

Kanske är detta också ett uttryck för en ny museiroll, där det kulturhistoriska utrymmet blir en plats för samtal

om livets glädje men också dess tragedi. Sådana platser saknas. Resultatet kan bli en symbios mellan museiföremålens unika förmåga att väcka minnen till liv och museernas samtidsdokumentära uppdrag, baserat på samtalet och lyssnandet. Museets roll kunde sålunda bli att vårda eftertänksamhet och delade erfarenheter istället för att samla och registrera.

Boken *Svåra saker* är trots sitt bistra innehåll en uppmanande läsning. Den lyfter fram föremålens betydelsefulla vittnesbörd och kulturarvets stora behov av berörande berättelser för att bli intressant för en bredare allmänhet och inte enbart något för experter. Det här är tyvärr fortfarande inte en självklarhet i en bransch som till stor del finansieras av skattemedel och därmed borde ha ett krav på sig att nå ut.

Vårt kulturarv handlar mycket mer om här och nu än om en framtid som vi inte vet något alls om. Våra efterkommande kommer säkert inte att döma oss för att vi missat detaljer i våra arkiv, de kommer ändå att välja att minnas på sitt sätt och vara mer förlåtande än vi tror. Glömska och minnen är kulturellt laddade fenomen och absolut inget givet, de är hjälpredor för stunden för att bringa ordning i vår korta tid här på jorden.

En dag är vi borta och ingenting av vare sig oss eller våra ägodelar är något annat än stoff, en lättnadens sanning för vissa, väldigt svår för andra. Det kanske är om detta *Svåra saker* verkligen handlar, om en längtan att bli ihågkommen och att inte glömmas bort.

Niklas Ingmarsson, Lund

Eva Helena Cassel-Pihl: *För en långt avlägsen framtid. En bok om Wilhelmina von Hallwyl*. Hallwyliana nr 8. Hallwylska museet, Stockholm 2006. 317 s., ill. ISBN 91-631-8909-7.

Namnet von Hallwyl är starkt förknippat med svensk kulturhistoria, och i den bok i serien Hallwyliana som Eva Helena Cassel-Pihl har skrivit möter vi personen bakom namnet, grevinnan Wilhelmina von Hallwyl. Paradoxalt nog är denna bok om grevinnan som kämpade för att hävda sin familjs äkta grevlighet framförallt en bok om borgerlighet. Cassel-Pihl beskriver galleriet med familjeporträtt i det Hallwylska palatset, som en plats där börd och kapital har ingått en skön förening. Det är egentligen temat för hela boken. Den välbärgade flickan av borgerlig släkt som gifter sig med en schweizisk greve förenar i sin familj 1800-talets kapitalackumulation